

Tüm İnsanlığın Düşmanları, Sermaye ve Güvenlik¹

Deniz Özçetin, Akdeniz Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü,
e-posta: denizozcetin@gmail.com

Mark Neocleous'un 2016'da çıkardığı son kitabı *The Universal Adversary* (Evrensel Hasım) güvenlik kavramı üzerine kurulu kapitalist düzende hayal gücü ve korkunun, düzenin çeşitli düşmanlarına karşı şiddet kullanımına meşruiyet sağlamakta oynadığı rolü ele alır. Bu rol ortaçağdaki cadı avlarından günümüzde teröre karşı verilen savaşa değin uzanmaktadır. Buradaki asıl mesele, adlandırma iktidarına sahip olanların bu "düşmanı" bir boş gösteren haline getirerek sonsuz dönüşüm ve değişime açık kılmalarıdır. Bu boş göstereni Neocleous, ABD İç Güvenliğinin acil durum senaryoları ve eylem planlarından ödünç aldığı bir terimle adlandırır: "Evrensel Hasım". Yalnızca devletin değil, aynı zamanda sermayenin tüm düşmanlarını tek bir çatı altında toplayan bu terim, aslında farklı senaryolarda yer alan farklı düşmanlara verilen ortak addır. Bu senaryolarda düşmanların ortak noktası öngörülemez ve bilinemez olmalarıdır. Günümüzdeki bu hasım Soğuk Savaş döneminin elle tutulur, gözle görülür komünist bloğundan, KGB'sinden, Kızıl Ordusu'ndan çok daha farklıdır; işte tam da bu yüzden izlenen güvenlik stratejisi değişmelidir. Artık var olan tehditlere değil, gelebilecek, gelmesi muhtemel tehditlere karşı "hazırlıklı" olmak esastır. Neocleous'un (2013) "liberal devletin yeni fetişi" olarak adlandırdığı "direncililik" (resilience) kavramı da burada devreye girer. Bu nedenle mevcut acil durum eylem planlarında düşmanın kimliği ya da niteliklerinden ziyade düşmanla mücadele biçimleri ve taktiklerine odaklanılır. Düşmanın kim olduğu artık çok da önemli değildir; önemli olan herhangi bir saldırıya karşı sürekli olarak hazır olmaktır. Bu yeni tehdit ve savunma algısı olağanüstü hali süreklileştirerek normalleştirir. Saldırgandan ziyade savunma taktiklerine, düşmanla nasıl mücadele edileceğine odaklanan bu yeni güvenlik stratejisinin temel sorusu "Evrensel Hasım kimdir?" yerine, "Evrensel Hasımla nasıl mücadele edilir?" olur. Yani asıl dert düşmanın kimliğinden ziyade onun kontrol edilebileceği ve cezalandırılabileceği sistemdir. Bu nedenle Neocleous bu soruyu Foucault'nun iktidar teknikleri vurgusuna referansla eleştirel bir hale getirerek şöyle sorar: "Evrensel Hasım devlet ve sermaye için ne işlev görür?"

Evrensel Hasımın başlıca işlevi, devlet ve sermayenin güvenliği için gerekli olan savaş erki ve polis erkini harekete geçirmektir. Peki bunu nasıl yapar? Yabancılığıyla, özsel olarak farklılığıyla, canavarlığıyla, normal dışılığıyla ve yasadışıyla korkuyu inşa ederek. Politik olarak bu şekilde inşa edilen korku, her şeyiyle bizden farklı olan, biz'i ortadan kaldırmak isteyen bu kötücül, şeytani Hasımın tam teşekküllü bir polis ve savaş erkiyle yok edilmesini gerektirir.

Kapitalist modernleşmenin başlarında Şeytanın çeşitli tezahürlerinin oynadığı bu rolü günümüzde uluslararası terör üstlenmiştir. Neocleous'un Evrensel Hasım'da yaptığı ise bu tarihçenin çeşitli uğraklarını ziyaret etmektir. Bu uğrakların her biri dönem dönem Evrensel Hasımın cisimleştiği figürlerdir: Şeytan, cadı, zombi ve korsan. Ancak tüm bu figürlerin dayandığı asıl düşman, kapitalist sistemin gerçek evrensel hasmı, Neocleous'un ilk ele aldığı figürdür: hoşnutsuz/homurdanan işçi (disgruntled worker).

Neocleous hoşnutsuz işçi figürünü tarihsel metinler bağlamında ele alırken ünlü İngiliz muhafazakâr Edmund Burke'ün metinlerine uzanır. Burke'ün Fransız Devrimi'ne karşı yazılarına damgasını vuran, halk kitlelerinden duyduğu korku ve tiksintidir; ve bu hissiyatını onlardan "domuz güruhu" (swinish multitude) diye bahsederek ifade eder. Başka bir yerde Burke'ün işçi sınıfı davranışlarını "yabani", "hayvansı" ve "canavarımsı" şeklindeki nitelemelerine ayrıntılı biçimde yer veren Neocleous'a (2014) göre 18. yüzyıldaki devrim karşıtı metinleri günümüzün Acil Durum Eylem Planlarına bağlayan, işçiyi nitelemek için kullanılan "disgruntled" sözcüğüdür. Etimolojik çözümlenmelere sık sık başvuran Neocleous, bu sözcüğün rastgele bir seçim olmadığını, "homurdanma" şeklindeki anlamının yöneten sınıfların tarih boyunca yoksullar/işçi sınıfı ve domuz arasında kurdukları ilişki ve benzerliklerin bir devamı olduğunu öne sürer. Benzetme "gayri medeni olma/insan olamama" üzerinden iki yönde yapılır: hem domuzlar gibi pislik içinde ve ilkel koşullarda yaşarlar, hem de domuzlar gibi zapt edilmez ve laftan anlamazdırlar.

İşçi figürüyle bağlantılı bir diğer Evrensel Hasım da zombi'dir. Özellikle 11 Eylül'den sonra yeniden popülerleşen zombi anlatıları, ABD İç Güvenliğinin Acil Eylem Planlarında da yer bulmuştur. Olası bir zombi istilasına karşı hazırlanan bir acil eylem planı ilk bakışta absürt bir şaka gibi görünse de aslında stratejik bir harekettir; buradaki amaç belirli bir toplumsal grubu ya da özneyi doğrudan hedef almadan, kimsenin kendini özdeşleştirmeyeceği bir Evrensel Hasım tanımlamak ve bunun üzerinden bir savunma ve hayatta kalma stratejisi tasarlamaktır. Senaryoya göre önce "dışarıdan gelen/yabancı bir tehdit" olan zombiler zamanla "iç tehdide" dönüşür ve toplumsal düzende bir kaos ortaya çıkar, bir çöküş yaşanır; senaryo da böyle bir olağanüstü hal durumuna devlet ve yurttaşların nasıl hazırlanması gerektiği üzerinden şekillenir.

Zombi figürü telkin edilmiş, koşulsuz itaat eden, kimliksiz, kişiliksiz ve herkesin bir gün dönüşebileceği bir öcü olarak günümüz güvenlik söyleminin baş düşmanlarından biri olan yabancı teröristle neredeyse birebir örtüşür. Ancak Neocleous bu yaygın ve klasik zombi okumasının ötesine geçer ve zombi

figürünün sunduğu eleştirel ve radikal potansiyeli çözümleyerek, Evrensel Hasım'da işaret ettiği asıl figürü ortaya çıkarır: hoşnutsuz işçi.

Neocleous'un bu arkeolojik kazı faaliyeti bizi Haiti'nin verdiği bağımsızlık mücadelesine götürür. Haiti köleliğe karşı mücadele verip bağımsızlığını kazanan tek ulustur ve diğer 18. yüzyıl devrimleri arasında evrensel insan haklarının ayırım gözetmeksizin herkese uygulanmasını talep eden tek devrimdir. Bu mücadeleler sırasında Haitililerin Afrika'dan taşıdıkları inançları ve bunun bir uzantısı olan zombi miti birleştirici bir işlev görmüştür. Zombi miti Batı kültürüne ilk kez "işçi" olarak girer; zombi yaşayan ölüdür, evet, fakat asıl vurgu kötücüllüğünde değil, iradesi güçlü bir efendi tarafından elinden alınmış köle emeği olmasındadır. Bu nedenle zombinin Batı bilincine girdiği yerde kölelik, sömürgecilik ve yabancılaşma ile karşılaşırız. Zombi diğer canavarlardan da farklıdır, çünkü asıl dehşet zombi tarafından zarar görmek değil, *onlardan birine dönüşmektir*. Zombinin kaderi ölmekten beterdir: sonsuza kadar çalıştırılmak için ölümden döndürülmek. Neocleous'un incelikli siyasal çözümlemesi, insan eti tüketme odaklı popüler zombi mitini kazıyarak altındaki meta üretimi odaklı zombi-işçiye ortaya çıkarır. Zombi figürü Batılı bilinçaltında sermayenin sömürgeleştirdiği coğrafyalarda sömürdüğü köle emeğine dair bir farkındalık içerir.

Neocleous çözümlemesini bir adım daha ileri götürür ve zombi figürünü spesifik tarihsel koşullarından kapitalizmin meta anlatsı düzeyine taşır; diğer bir deyişle, zombi figürünün anlattıkları kapitalizm erken dönemlerindeki sömürgeciliğiyle sınırlı değildir. Zombi figürü bize daha genel olarak ücret karşılığı çalıştığımızda neye dönüştüğümüzü anlatır – yani, ölü emeğe. Zombinin dehşeti yalnızca hoşnutsuz/homurdanan işçi olması değildir; bizzat işçinin kendisinin metaya dönüşmesini de temsil eder. Bu nedenle zombide sadece işçiyi değil, tüm bir sermayeyi, insanların değiş tokuş edilebilir nesnelere haline gelmesini buluruz.

Ancak Neocleous'a göre zombi yalnızca bir çalışma miti değildir. Acil Eylem senaryoları aynı zamanda birer savaş belgesidir ve düşmanla mücadele stratejilerini içerir; bu nedenle zombi mitinin diğer ayağı "savaş"tır. Zombi figürü yalnızca köle-işçi değildir; zombinin asıl dehşeti bu köle-işçinin "isyan etmiş" olmasıdır. Neocleous'a göre zombi burjuvazinin en büyük hayalinin altında yatan en derin korkusunu simgeler: sessiz, sakın, "sadakatle çalışıp uzun mesailerden korkmayan" işçinin, isyan eden hoşnutsuz işçiye dönüşmesi. Ve en tehlikelisi de bu isyanın "kolektif" olmasıdır; zombi tek başına kişilikten yoksun bir figürken, asıl tehdit edici hale "kolektif" bir güç olduğunda gelir. Zombinin, yani köle-işçinin isyanı "bulaşıcıdır" ve her an bir "salgın" dönüşme tehlikesi vardır. Salgınlar kentsel kapitalizm tarihinin her zaman önemli bir parçası

olmuştur. Salgının yarattığı “bulaşma” korkusu 16. ve 17. yüzyıllarda feodalizmin çözülmesiyle birlikte ortaya çıkan “efendisiz kadın ve erkeklerle”, 18. ve 19. Yüzyılda Burke’ün “domuz güruhu” diye tanımladığı yoksul halk kitlelerini ve 20. ve 21. yüzyılın popüler kültüründeki zombileri birbirine bağlar. Yoksullar ya da zombiyle temsil edilen hoşnutsuz işçiler yalnızca hastalık taşımakla kalmaz; yoksulluk ve isyankarlıklarının *kendisi* bulaşıcıdır. Salgınların alt sınıflarla bağdaştırılmasında tıbbi ve sınıfsal söylemin iç içe geçtiğini vurgulayan Neocleous, salgının yarattığı düzensizlik ve kaosun karşısına polis erkinin konduğunu ifade eder: eğer ki salgının nesnelere ortadan kaldırılamıyorsa, kontrol altına alınmalı, *zapt edilmelidir*.

Öyleyse salgın metaforu “tehlikeli fikirlerin yayılmasını” imlemek için de kullanılmaktadır. Neocleous ABD’de devletin cömertçe fonladığı ve “toplumsal hareketler, siyasi hareketler ve toplumsal salgınlarla nasıl başa çıkılacağını” inceleyen bir araştırmadan söz eder. Söz konusu araştırma 2011 Mısır devrimine, 2011 Rus Duma seçimlerine ve 2013 Gezi Parkı protestolarına referans vererek, “toplumsal salgın çerçevesinde mobilize olan bireyleri tanımlamaya ve ne zaman mobilize olduklarını anlamaya” çalışmaktadır.

Zombi anlatılarının bir diğer özelliği de kıyamet söylemidir. Kıyamet metaforu siyasal söylemde uzun zamandır kullanılmaktadır. Olağanüstü hal fikri teolojik tonla birleşerek devlet iktidarının muhafazakar biçimlerini pekiştirir. Bu sayede hem devlet güvenlik gerekçesiyle cezasız kalarak öldürür hem de bizleri öldürmeye teşvik eder. Neocleous Zombi Acil Eylem Planlarının asıl derdinin hayatta kalma değil, zombileri öldürme olduğunun altını çizer. Aslolan “tüm insanlığın düşmanı” Evrensel Hasıma karşı bizim uygulayacağımız şiddettir. Sürekli bir olağanüstü hal/kıyamet durumunda yaşayarak sermayenin zombi/ hoşnutsuz işçiye karşı savaşında polis erkinin yanında durmamız beklenir.

Kıyamet söylemi teröre karşı savaşta sıklıkla kullanılmaktadır. Toplumsal güçleri ve mücadeleleri doğaüstü terimlerle açıklamaya meyleden bu söylem, düşmanın şeytanlaştırılmasını içerir. Böylelikle devlet, şeytan ve onun temsil ettiği her şeye karşı bir savunma gücü haline gelir. Eğer tanrının düşmanları aynı zamanda devletin düşmanlarıysa, o zaman devletin düşmanları da kolaylıkla tanrının düşmanları olarak tanımlanabilir. Neocleous bunu “Şeytanın siyasal icadı” olarak adlandırır. Şeytanın siyasal icadı insanların devleti şeytana karşı verilen savaşta bir güvenlik abidesi olarak görmelerini ve böylelikle modern devletin güvenlik mantığı çerçevesinde oluşmasını sağlamıştır. Tarih boyunca şeytana karşı verilen savaşlar devleti güçlendirmiştir.

Neocleous 3. Bölümde “isyanın elebaşı” diye adlandırdığı Şeytana karşı verilen savaş “cadı-avı” özelinde ele alır. Cadı-avı 17. yüzyılda şeytanla işbirliği yaptığı

öne sürülen çok sayıda kadından 20. yüzyılda komünistler ve daha sonra siyasal düzeni tehdit ettiği düşünülen herkese karşı yürütülen yakalama, sorgulama, yargılama ve çoğunlukla infaz edilme süreçlerini betimlemek için kullanılan bir terimdir. Cadı-avını devlet iktidarını ve egemenliğini güçlendirici bir iktidar tekniği olarak okuyan Neocleous, tam da bu yüzden cadı-avının tüm “içerideki düşman” avları için kullanılan bir terim haline geldiğini söyler.

Öncelikle cadı-avı ile dindar bağnazlık arasında yaygın biçimde kabul edilen ilişkiyi sorgulayarak işe başlar. Neocleous’a göre 17. yüzyıldaki cadı-avları Evrensel Hasım’a karşı verilen yasalarca düzenlenmiş, siyasal olarak örgütlü bir savaştır; cadı davalarının çoğu dini değil seküler mahkemelerde görülmüştü. Cadı-avıyla devlet var olan hukuki ve ekonomik düzene bir alternatifin temsilcisi olabileceğini düşündüğü bir düşmana karşı tebaayı da harekete geçirdiği bir savaşa girişmiştir. Cadıların çoğunun kadın olması da düzenin bekçisi olan polis erkinin ataerkil yüzünü bir kez daha gözler önüne serer.

Siyasal egemenlik teorisinin 16. yüzyıldaki ilk kuramcılarında olan Jean Bodin, aynı zamanda cadılar üzerine de bir metin yazmıştır. Neocleous literatürde birbirinden tamamen ayrı ele alınan bu metinlerin mutlaka birlikte okunması gerektiğini öne sürer. Bu okuma bize siyasal kuramın Batıdaki ilk örneklerinden birinde siyasal demonolojinin ne kadar önemli bir rol oynadığını gösterir. Bodin *Devletin Altı Kitabı*’nda (1576) “yöneticilere (*magistrates*) biat edilmesini” telkin ederek tebaanın itaatini sağlayıp devleti koruyanın din olduğunu yazmıştır. Cadılar üzerine yazdıklarında ise özellikle cadılar ve yöneticiler arasındaki “mutlak düşmanlıktan” söz eder. Bodin’e göre cadının gücü ancak yöneticide temsil edilen ilahi otoriteyle karşı karşıya getirildiğinde ortadan kaldırılabildi.

Bodin cadı olduğundan kuşku edilen bir kimsenin yargılanması esnasında, yani devletin güvenliği söz konusuysa, normal yasal prosedürler dışına çıkılabileceğini yazar. Devlet bu kapsamda yalan söyleyebilir ya da gerçeği gizleyebilir; hasmının “şeytani” diye nitelediği tekniklerini ona karşı benimseyebilir. Bu bize Benjamin’in (2014) devlet şiddetinin ikili karakterinin (“yasa yapıcı” ve “yasa koruyucu”) cisimleştiği modern bir kurum olarak polis tanımlamasını hatırlatır. Polisin yasayı uygulamak için şiddet kullanma yetkisi vardır ve çoğu zaman ne zaman ve ne kadar şiddet uygulayacağına kendisi karar verir. Özellikle devletin güvenliği söz konusu olduğunda ve yasalar “elini kolunu bağlıyorsa”, polis yasayı amaçlarına uygun şekilde eğip bükebilir; yani “icat edebilir”. Neocleous’un (2013) belirttiği üzere toplumsal düzenin inşasını sağlayabilmek için yasa en başından itibaren polise geniş yetkiler tanımıştır. Polis, aynen bir zamanlar yöneticilerin cadılara yaptığı gibi gerekirse yargılamadan alıkoyabilir, işkence ve infaz edebilir. Önemli olan, bir itiraf almaktan ziyade bu güvenlik

gösterileri yoluyla halkın içine korku salmaktır. İşte tam da bu yüzden, Bodin'in aksine cadılara ya da ibislere inanmayan Hobbes sırf cezadan çıkarılacak ders için cadılıkla suçlananların mahkum edilmeleri ve cezalandırılmaları gerektiğini söyler. Bir kez daha görüldüğü üzere asıl hedef cadı yani Evrensel Hasım değildir; asıl hedef nüfusun tümünün korkutulması ve sindirilmesidir. Bu sayede yurttaşlar devlete karşı ödevlerini unutmaz ve "yoldan çıkmazlar". İktidar ve güvenlik tekniklerinin amacı ortak bir Düşman yaratarak düzenin yeniden üretilmesini sağlamaktır. Neocleous cadı, şeytan, deccal gibi terimlerin ve kötülük, ihanet, terörizm gibi ifadelerin muğlaklığının güvenlik avantajları doğurduğunun altını çizer. Tam da bu yüzden Aydınlanma Çağının gelişi cadı-avlarına son vermemiş, modern devletin polis erki altında olan toplumlarda sürekli avlanacak cadılar icat edilmiştir.

Peki tüm bu tabloda sermaye nerede durur? Neocleous bir kez daha feodalizmden kapitalizme geçişte ortaya çıkan "efendisiz kadın ve erkek yığınlarına" döner. Bu yeni yoksullar yöneten sınıflar için büyük bir tehlike oluşturuyordu ve cadı-avı bağnazlığın ya da dindarlığın bir sonucu olmaktan ziyade yöneten sınıfların bilinçli bir şekilde yürüttüğü bir dehşet kampanyasıydı. Neocleous'a göre cadı-avı aslında devletin sermayenin gelişimi ve savunmasındaki rolünün ve proleteryanın tarihinin bir parçasıdır. Cadı-avlarının yapıldığı 16-17. yüzyıllar aynı zamanda sömürgeciliğin, çitleme hareketlerinin, köle ticaretinin gerçekleştiği, feodalizmin çözülmesiyle topraktan kopup şehirlere gelen ve buralarda serserilik ve dilencilik yapanlara karşı sert yaptırımların uygulandığı yüzyıllardı. Cadılıkla suçlananlar çoğunlukla yoksul ve ücretli emek olmayı reddedip başka yollarla geçimlerini sağlayan kadınlardı. Cadı-avları kapitalizmin bedeni ehlileştirme, disipline etme ve ücretli emek haline getirme mücadelesiydi. Yeni ortaya çıkmaya başlayan ve ücretli bir emek sınıfı gerektiren kapitalist birikim düzenine en büyük tehdit düzensizlik ve kuralsızlıktı; yani başıboş işçilerdi. Burjuvazi başıboşluğu ve serseriliği saplantı haline getirdi çünkü bu, insanlara ücretli emek ve sermaye düzenine karşı örgütlenme ve siyasi olarak mobilize olma zamanı veriyordu. Yöneten sınıfa göre başıboş işçinin ruhunda ve bedeninde şeytan kol geziyordu.

Böylelikle başıboş ve hoşnutsuz işçi "sapkın" addedildi ve bu sayede daha kolay suçlanıp mahkum edilebildi. Asi, devrimci, radikal ve sistem karşıtı pek çok insan tek bir hamleyle Şeytanın tarafında ilan edildi. Nasıl ki Şeytan isyankârsa, otoriteye karşı her türlü isyan da şeytaniydi ki cadının asıl suçu da itaatsizlik ve isyandı. "Şeytanın politik icadı", birikim düzeninin güvenliğini sağlama gerekçesiyle devlet aklının temel ilkelerinden biri haline gelen mutlak itaatın zeminini hazırladı.

Neocleous'un son olarak ele aldığı, otoriteye ve tüm bir sisteme düşman ilan edilen ve kapitalizmin ortaya çıkmaya başladığı dönemlerden günümüze kadar birtakım dönüşümler geçirerek uzanan figür, yani son Evrensel Hasım "korsan"dır. Bir süredir popüler kültürde yer alan romantik, özgürlük düşkünü, cesur korsan miti bir yana, güvenlik belgelerinde karşımıza bambaşka bir korsan çıkar. 2002'de ABD'de yayınlanan Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesinde şöyle bir ifade vardır: "Terörizm kölelik, korsanlık ve soykırımla aynı muameleyi görecektir". Neocleous son bölümde korsanlığın nasıl olup da insanlığa karşı işlenen suçlarla bir tutulduğunu ve sempatik korsan figürünün *hostis humani generis* (tüm insanlığın düşmanı) ilan edildiğini ele alır.

Neocleous korsanlık tartışmasına başlarken bir kez daha kapitalizmin ortaya çıktığı döneme gider. 15. ve 16. yüzyıllarda modern devletin ortaya çıkmaya başladığı dönemde sadece kendi hesabına çalışan ve denizde hırsızlık yapan pek çok gemi yani korsan vardı. Öte yandan devletlerin düşmana saldırmak için özel gemiler yani korsanları kiralaması yaygın bir pratikti. Bu gemilerin şiddet kullanma ve yağmalama hakları vardı; kimi zaman krallık yağmalanan malın bir kısmına el koyuyordu. Hatta bazı durumlarda korsanların şövalye ilan edilmesi ya da donanmanın başına getirilmesi bile söz konusu oluyordu. Diğer bir deyişle, devletin inşası ve ticari genişleme sürecinde şiddetin yasal ve yasa-dışı kullanımları arasında çoğu zaman belirsizleşen bir ayırım vardı; devlet-dışı aktörlerin şiddet kullanımı meşru görülebiliyordu. Devlet, kendisinden izin alındığı ve kendi adına yapıldığı sürece korsanlığa izin veriyordu. Ancak günümüze geldiğinde çok farklı bir tabloyla karşılaşırız. Sermaye kendi şiddet biçimlerini üretebilecek olgunluğa erişir erişmez korsanlığı yasadışı ilan etmiştir. Ancak korsanlık alelade bir suç haline gelmemiştir; korsan *hostis humani generis* ilan edilmiştir. Bir zamanlar şövalye ilan edilip donanmaların başına getirilen korsanlar halka açık biçimde idam edilmeye başlamıştır.

Bu dönüşümü anlayabilmek için Neocleous bir kez daha arkeoloji faaliyetine girerek korsanlık üzerine yazılan metinlere gider. Verdiği pek çok örnekle kendi içinde eşitlikçi ve demokratik bir ruhu olduğunu öne sürdüğü korsanlığın 18. yüzyıl itibarıyla bilinçli olarak "Atlantik kapitalizminin sömürüye, teröre ve köleliğe dayalı uygarlığına" karşı bir kültür oluşturduğunu savunur. Ganimetin eşit bölüşüldüğü, her şey ortak olduğu için paraya ihtiyaç duyulmadığı ve bu nedenle paranın ortak bir kasada tutulduğu, çitlemenin yasak olduğu ve yönetimlerin demokratik yöntemlerle seçildiği "korsan ütopyalarından" söz eder. Korsanlığın "tüm insanlığın düşmanı" ilan edilmesinin arkasında da bu anti-kapitalist ruh vardır. Her ne kadar sermaye birikimi ve ticarete iddia edildiği kadar bir zarar vermemiş olsa da korsanlık yeni ortaya çıkmaya başlayan tüccar sınıfına büyük bir korku salmıştı; bu korku o denli güçlüydü ki sermaye

o dönemden beri birikimin önünde engel olarak gördüğü her şeye “korsanlık” demeye başladı. Neocleous’a göre aslında korsanlığın *hostis humani generis* ilan edilmesindeki asıl mesele, “devlet dışı şiddet biçimlerinin yasa dışı, kapitalist olmayan üretim biçimlerinin gayrimeşru ve ücret dışı geçim stratejilerinin tehlikeli” addedilmesi idi. Bu çerçevede korsanlık adeta tüm insanlığın düşmanıymış gibi muamele görüyordu çünkü devlet ve yöneten sınıfların temsil ettiği her şeyin tam karşısındaydı: “özel mülkiyet ve sermaye birikimi, yasa ve düzen, huzur ve güvenlik, burjuva bireyciliği ve sınıf iktidarı, sömürge gücü ve emperyal güç, kilise ve krallık”. Ama belki de en önemlisi pazarın güvenlik altına alınmasıydı. Neocleous “evrensel yargı yetkisinin” korsanlığa karşı verilen savaş esnasında ortaya çıktığını vurgular – herhangi bir devletin yetki alanına girmeyen açık denizler üzerinde bir tür “asayiş sağlama” hakkı. Evrensel yargı yetkisi sayesinde açık denizlerde gerçekleşen korsan saldırıları uluslararası bir polis erkiyle karşı karşıya kalıyordu. Uluslararası hukukun öznelinin yalnızca devletler olmasına rağmen korsanlık bu nedenle yani “tüm insanlığın düşmanı” ilan edilmesi sayesinde ilk uluslararası suç sıfatını almıştır. Hatta Neocleous üzerinde uzlaşmış bir korsanlık suçu ve korsanlık yasası olmamasına rağmen, yalnızca sermayenin düzenine karşı olduğu için korsanlığın *adeta* uluslararası hukukun ihlaliymiş gibi muamele gördüğünü belirtir ve tam da bu nedenle denizde yapılan hırsızlıktan ibaret olan bir suç bir ulusal güvenlik tehdidine dönüşür.

Korsanlık günümüzde bambaşka bir boyuta taşınmıştır. Sermaye birikimi artık daha ziyade “fikirler” üzerinden gerçekleştiğinden fikri mülkiyet hakları sınıf iktidarının merkezindedir. Neocleous’a göre fikri mülkiyet ilkel birikimde yeni bir uğraktır çünkü fikirler üzerinden “müştereklerin metalaştırılmasına” hizmet eder. Fikri mülkiyet üzerine verilen sınıf savaşının merkezinde de korsanlık yer alır. İlk “fikri” korsanlık faaliyetleri LP’lerin kasete çekilmeye başlamasına dayanır; buna benzer pek çok masumane olarak tanımlanabilecek faaliyet korsanlık adını almaya ve birdenbire “terörizm, kölelik ve soykırım kadar iğrenç bir suç” olarak nitelenmeye başlar. Tüm bir fikri mülkiyet rejimi *adeta* herhangi bir ihlal tüm bir birikim sistemini çökertecekmiş gibi davranır. Son derece masum ve basit eylemler *adeta* kapitalizmin sonunu getirecekmiş gibi muamele görür. Korsan film, kitap, albüm alan insanlar kriminalize edilmekle kalmaz, sanki bir terör şebekesinin parçasıymış gibi muamele görürler (korsan ürünlerden gelen gelirin terörist örgütleri desteklediğine dair de yaygın bir söylem vardır). Sonuç olarak korsan da aynı terörist gibi bir boş gösterendir; devlet ve sermayenin iktidarına karşı çıkan herkesi içerir.

ABD İç Güvenlik belgelerinden yola çıkıp kapitalizmin ortaya çıkmaya başladığı dönemde İngiliz burjuvazisinin kentlerde işçi sınıfını oluşturacak

olan ayaktakımından duyduğu korkuyu, Haitili siyahların verdiği kölelik karşıtı bağımsızlık mücadelesinin doğurduğu zombi mitini, Şeytanın politik icadının evrelerinden ve devletin bedeni ve üremeyi disipline edip ücretli emek haline getirme mücadelesinin ayaklarından biri olan ve polis erkinin eril yüzünü açıkça ortaya koyan cadı-avlarını ve son olarak da basitçe denizde hırsızlık olan korsanlığın devlet ve sermaye tarafından kriminalize edilme sürecini 16. yüzyıldan alıp günümüzde birbirlerinden aldıkları CD'leri çoğaltan gençleri "tüm insanlığın düşmanı" korsanlara dönüştüren süreci anlatan Neocleous'a göre Evrensel Hasım'ın temelinde yer alan asıl düşman aslında yeni bir hasım değildir. Soğuk Savaş döneminin korkulu rüyası "hoşnutsuz işçi" figürü nasıl ki kapitalist modernleşmenin ilk ortaya çıktığı yıllardan beri düzenin arketipsel düşmanı olduysa, günümüzde de bu rolüne devam etmektedir. Evrensel Hasımın kullanıldığı İç Güvenlik belgelerinde hoşnutsuz işçinin yanında başka düşmanlar da vardır: yerel radikal gruplar, diğer devletlerin desteklediği karşıt gruplar ve elbette, yabancı teröristler. Terör odaklı düşmanlarla hoşnutsuz işçinin bir arada, aynı kategori içinde kullanılması Evrensel Hasımda "sınıf savaşı" ile "teröre karşı savaşın" bir araya geldiğini gösterir; "Tüm İnsanlığın Düşmanı" kapitalist sistemin ve sermayenin korunması için güvenliğin mobilize edilmesini sağlar. Bu nedenle asıl mesele Evrensel Hasımın kimliği ya da nitelikleri değil, evrensel addedilen bir düşmana karşı devlet ve sermayenin ne gibi güvenlik ve iktidar teknikleri işlettiğidir ve akıcı anlatımıyla Neocleous *Evrensel Hasım*'da bu tekniklerin titiz bir tarihçesini ve okuması son derece keyifli bir tartışmasını sunmaktadır.

Sonnot

¹ The Universal Adversary: Security, Capital and 'The Enemies of All Mankind', Mark Neocleous, Routledge GlassHouse Books, 2016.

Kaynakça:

Benjamin W (2014). Şiddetin Eleştirisi Üzerine. İçinde: Aykut Çelebi (der), Şiddetin Eleştirisi Üzerine, Çev. Zeynep Direk, Ece Göztepe, İstanbul: Metis.

Neocleous M (2013a). Resisting Resilience, *Radical Philosophy*, 178, March/April, Commentary.

Neocleous M (2013b). *Toplumsal Düzenin İnşası: Polis Erkinin Eleştirel Teorisi*. Çev. A. Bekmen, İstanbul: h2o Kitap.

Neocleous M (2014). *Canavar ve Ölü: Burke, Marx, Faşizm*. Çev. A. Bekmen, İstanbul: h2o Kitap.

